

Ebeveynleri Boşanmış ve Boşanmamış İlkokul Öğrencilerinin Değer Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Value Levels of Primary School Students with Divorced and Non-Divorced Parents

Sayfa | 1422

Zeynep BAŞKAN İŞLER , Arş. Görevlisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, zeynep.baskan@medeniyet.edu.tr

Bilal YORULMAZ , Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, bilalyorulmaz@marmara.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 23 Mart 2024
Kabul tarihi - Accepted: 31 Temmuz 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2024

Öz. Bu çalışmada ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkököl öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda İstanbul ilinde MEB'e bağlı ilkokullarda öğrenim gören 117 ebeveyni boşanmış, 102 ebeveyni boşanmamış öğrenciyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama çalışması olarak yürütülmüştür. Veriler Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu aracılığıyla toplanmıştır. Saygı, sorumluluk, dürüstlük, iş birliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık alt boyutlarını kapsayan ölçek, öğrencilerin sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ilişkisiz örneklem için t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkököl öğrencilerinin ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda değer düzeyleri arasında ebeveynleri boşanmamış öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Değer düzeyleri ve cinsiyet arasındaki ilişkide kızların lehine anlamlı farklılık olduğu, anne ve babanın eğitim durumu arttıkça öğrencinin değer düzeyinin de arttığı elde edilen diğer sonuçlardır. Son olarak sınıf düzeyi, aile sosyoekonomik düzeyi ve kardeş sayısı ile öğrencilerin değer düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değerler Eğitimi, Boşanmış Aile, Tek Ebeveyn, İlkokul Öğrencileri.

Abstract. This study aims to investigate the relationship between the value levels of primary school students with divorced and non-divorced parents, considering various variables. The study group comprised 117 students with divorced parents and 102 students with non-divorced parents studying in primary schools affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul. The study was conducted using a cross-sectional survey design. The data were collected through the Preschool Values Scale Teacher Form developed. The scale covering the sub-dimensions of respect, responsibility, honesty, co-operation, sharing, friendship was administered to the classroom teachers of the students. The data was analysed using Independent-Sample t test, one-way ANOVA, and Tukey tests. As a result of the research, it was seen that there was a significant difference between the value levels of elementary school students whose parents were divorced and whose parents were not divorced in the overall scale and in all sub-dimensions in favour of the students whose parents were not divorced. The other results indicate that there is a significant difference in favour of girls in the relationship between value levels and gender, and as the educational level of the mother and father increases, the value level of the student also increases. In addition, it was observed that there was no significant difference between the grade level, family socioeconomic level and the number of siblings and the value levels of the students.

Keywords: Values, Values Education, Divorced Parents, Single Parents, Primary School Students.

Extended Abstract

Introduction. Values play a crucial role in shaping a society, determining its customs and traditions, and contributing to the formation of an individual's character. In addition to character development it also shapes people's attitudes and behaviors. Values education teaches individuals universal or universalized ideas about what is important, what should and should not be preferred guidance through social values (Akbaş, 2008). Especially the primary school period is one of the most important periods in terms of the achievements of children. The school offers an effective learning in terms of values education due to curricula and implicit curriculum environment (Kan, 2010).

Life sciences and social studies lessons for primary school students have an important position in the values education to be given at school, and values education is addressed and encouraged through content and outcomes. In addition to the values education given at school through curricula and implicit programs, values education given in the family also has an important place in the child's life. However, day by day social conditions and changes disrupt the guidance service that parents should provide to their children (Hökelekli, 2011). One of these changes is the disruption of family integrity with the divorce of parents. While the disruption of family unity causes negative emotions to the child in many ways in the short and long term, it may also lead to the disruption of the values education given in the family.

Upon examination of the literature, it is evident that children with divorced parents experience negative situations and deficiencies in certain skills from an early age. Unfortunately, this situation may continue in the later ages of the child. After the family environment, primary school is a period in which children acquire and reinforce many skills and values with the courses such as life science and social studies and the social environment it hosts. For this reason, it is thought that comparing the value levels of primary school children according to whether their parents are together or divorced will contribute to the literature. Based on all these views, the study aimed to examine the relationship between the value levels of primary school students whose parents are divorced and whose parents are not divorced.

Method. The research was conducted using a cross-sectional survey research design, which is a quantitative research method. The study population comprises of students in the 1st, 2nd, 3rd, and 4th grades of primary schools affiliated with the MoNE in Istanbul. In the study, 117 students whose parents were divorced and 102 students whose parents were not divorced were reached. The Preschool Values Scale Teacher Form developed by Neslitürk and Çeliköz (2015) was used in the study. The scale includes the sub-dimensions of respect, responsibility, honesty, cooperation, sharing, friendship. Data were collected from schools in different socioeconomic regions in order to represent the population and to ensure data diversity. In the analysis of the data, Independent-Sample t test, one-way ANOVA and Tukey test was used.

Results. The study found a significant difference in mean scores between primary school students with divorced parents and those with non-divorced parents in the overall scale, responsibility, respect, cooperation, honesty, friendship, and sharing/equality sub-dimensions. It was concluded that students with non-divorced parents had higher mean scores than those with divorced parents in both the overall scale and all sub-dimensions.

Another result obtained in the study is that there is a difference between the value levels of primary school students in the study group according to the gender variable. According to this result, it is seen that the value level scores of the female students in the study group are higher than the male students in the overall scale and in all sub-dimensions.

Discussion and Conclusion. It is thought that the educational level of parents is important in creating a quality home learning environment. To examine this situation, the study group's students' value levels were compared with their parents' education levels. A significant difference was observed between the mother's education level and the students' value levels in the overall scale and sub-dimensions of cooperation, honesty, friendship, and sharing/equality. In general, as the mother's education level increases, the value level scores of the students increase, but it is noteworthy that there is a significant difference between the mean scores of mothers who are mostly primary school graduates-high school graduates and primary school graduates-university graduates. A significant difference was also observed between father's education level and students' value levels in the overall scale and in the sub-dimensions of cooperation, honesty, friendship, sharing/equality. At this point, it is a result obtained that there is a relationship between mother and father education level and students' value levels in the same dimensions. As the father's education level increases, the value level scores of the students also increase. As in the case of the mother's education level, it is seen that there is a significant difference between the mean scores of the fathers who are mostly primary school graduates-high school graduates and primary school graduates-university graduates.

Growing up with an adult other than the child's parents may produce different results in value acquisition or lead to low value levels. As a matter of fact, in the study, it was observed that the value level scores of the students whose parents were together were higher. However, there was no significant difference between the averages of children whose parents were divorced and those who lived with only their mother, only their father or another family member. In this case, it is possible to say that living with the child's mother and father is important in terms of value level scores, but living with only one of the parents does not have any superiority over each other.

Finally, according to the findings of the study, no significant difference was found between the grade level, socioeconomic level of the family and the number of siblings and the value levels of the students.

Giriş

Değerler bir toplumun şekillenmesine, örf ve adetlerinin belirlenmesine ve bireylerin karakterinin oluşmasına katkıda bulunan unsurlardır. Değerler karakter gelişiminin yanında insanların tutum ve davranışlarını da şekillendirmektedir. Böylece kişi ve toplumların değerlerinin farkında olmak onlara geniş bir çerçeveden bakabilme, düşünce ve davranışları hakkında çıkarımda bulunabilme imkânı sunmaktadır. Bir bireyin veya toplumun yaşamında değerler çeşitli durumlar için ölçüt olarak kullanılmaktadır. Bu sayede iyi-kötü, doğru-yanlış gibi yargılara kavuşma noktasında genel bir görüş sağlanmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Buna karşılık olarak kişideki değer yoksunluğu onun yanlış davranışlara yönelmesine veya toplum tarafından dışlanmasına yol açabilmektedir. Hem bu durumlara önlem geliştirmek hem de içinde bulunduğumuz toplumca kabul gören değerlerin yeni nesillere aktarılması için değerler eğitimi önemli görülmektedir.

Değerler eğitimi bireye nelerin önemli olduğu, nelerin tercih edilmesi ve edilmemesi gerektiği konusunda evrensel veya toplumsal değerler aracılığıyla rehberlik edilmesidir (Akbaş, 2008). Aslında değerler eğitiminin tanımı ve kapsamı ona bağlı olan eğitim sisteminin felsefi görüşüyle aynı doğrultuda şekillenmektedir (Meydan, 2014). Fakat değerler eğitimindeki en temel amaç iyi ve doğru görülen değerlerin bireylere aktarılmasıdır. Özellikle ilkökul dönemi, çocukların edindikleri kazanımlar açısından en önemli dönemlerden biridir. Bu dönemde aktarılacak olan değerlerde okul, aile, arkadaş ortamı ve medya gibi pek çok unsur önemli görülmektedir. Okul ise sunduğu öğretim programları ve örtük program nedeniyle değerler eğitimi açısından etkili bir öğrenme ortamı olmaktadır (Kan, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı her bir öğretim programında yer verdiği “Değerlerimiz” başlığında öğretim programlarının perspektifinden bahsetmektedir. Buna göre değerler, hayatın akışında kişilerin karşılaştıkları problemlerle başa çıkabilmesini sağlayan güç olarak tanımlanmaktadır. Öğretim programlarında yer alan kök değerler ise adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak belirtilmiştir (MEB, 2018a). İlkokul dönemi öğrencilerine değerler eğitiminin sunulmasında özellikle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi önemli katkılar sağlamaktadır. Bunun yanında Türkçe, fen bilgisi, matematik, görsel sanatlar ve müzik gibi derslerde de disiplinler arası yaklaşımla değerler eğitimi kapsamında çalışmalar yapılmaktadır. Hayat bilgisi dersi özel amaçlarında aile ve toplumun değerlerine sahip olma ve milli, manevi ve insani değerleri yaşantısal hale getirme ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2018b). Genel olarak hayat bilgisi programında değerlerin programı oluşturan unsurlardan biri olduğu, programın genelinde sıklıkla değerlerin kazandırılmasına değinildiği ve doğrudan ilişkili kazanımlara da yer verildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise bu ders kapsamında değerler eğitime ayrıca yer verildiği görülmektedir. Tarihi yönü, farklı kültürleri ve hayatları ele alması ve pek çok disiplini içinde barındırması pozitif değerlerin gösterilmesi ve kazandırılması açısından dersler arasında onu önemli kılmaktadır (Kan, 2010). Kök değerlerden farklı olarak ailenin önemi, özgürlük, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, eşitlik ve tasarruf değerlerine de sosyal bilgiler programında yer verilmektedir. Bununla birlikte kazanımlarda da bu değerlerin ele alındığı görülmektedir (MEB, 2018a). Genel çerçevede değerlendirildiğinde okulda verilecek olan değerler eğitiminde ilkökul öğrencileri için hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin önemli bir konumu olduğu, içerik ve kazanımlar aracılığıyla değerler eğitiminin ele alındığı ve teşvik edildiği görülmektedir. Bunun yanında Türkçe dersinde de öğrencilerin milli, manevi, ahlaki, kültürel ve sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması ve buna yönelik bir Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*
DOI. 10.51460/baebd.1457778

işleyişle derslerin işlenmesi; böylece öğrencilerin her bir ders aracılığı ile değerleri benimsemesi ve kendi hayatına uyarlaması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Öğretim programları ve örtük program aracılığıyla okulda verilen değerler eğitiminin yanı sıra ailede verilen değerler eğitimi de çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olmaktadır. Özellikle gelişimin ilk altı yılında ailenin çocuk üzerindeki etkisi büyük bir yere sahiptir. Böylelikle aile; okul, çevre, akran gibi unsurların yanında çocuğun karakter ve değerler sistemini şekillendirmede birinci role sahip olmaktadır. Bu nedenle çocuğun gelişim çağına değerler eğitiminin verilmesinde aile en önemli kurum olmaktadır (Yorulmaz, 2017). Bir diğer yandan aile üyeleri çocuk için örnek aldığı ilk kişiler olmaktadır. Çocuktaki pek çok değer ailesini gözlemlemesiyle şekillenir ve çocuk duygu, düşüncelerini bağımsız biçimde yönetme kabiliyetine ulaşana kadar aile değerlerinden hareketle kararlarını verir (Hökelekli, 2011). Zamanla bu değerleri içselleştiren ve karakterinin bir parçası haline getiren çocuk, benzer durumlarda ebeveynlerinden gördüğü gibi değer yargılarına uygun düşen davranışı sergileyebilir. Bu nedenle çocuk ve ebeveyn arasındaki olumlu ilişki son derece önemli görülmektedir (Sağlam, 2021).

Ebeveynlerin önemli görevlerinden biri çocuğu topluma uyum sağlamasına yarayacak bilgi, kural, kültür ve değerlerle donatmasıdır. Aslında çocuğu toplumla uyumlu bir birey haline getirmek ebeveynlerin sorumluluğundadır (Şahin, 2020). Fakat gün geçtikçe yaşanan toplumsal şartlar ve değişimler ebeveynlerin çocuklarına sunması gereken rehberlik hizmetini aksatmaktadır (Hökelekli, 2011). Bu değişimlerden biri de ebeveynlerin boşanmasıyla aile bütünlüğünün bozulmasıdır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin elde ettiği verilere göre 2022 yılında 180 bin 954 ebeveyn boşanmış ve kaba boşanma hızı binde 2,13 olarak gerçekleşmiştir. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında zaman geçtikçe boşanmaların artmış olduğu görülmektedir (TÜİK, 2022). Bu verilerden hareketle boşanma durumunun pek çok çocuğun hayatını etkilediğini söylemek mümkündür. Aile bütünlüğünün bozulması yalnızca ebeveynlerin hayatını değil, özellikle çocuğa sahip olmaları durumunda, çocuğun hayatını birçok yönden etkilemektedir. Ebeveynler arasında yaşanan çatışma, buna maruz kalan çocuklar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmaktadır (Barnes, 1999).

Ebeveynleri boşanan çocuklarda bu durumun kısa ve uzun dönemli etkileri arasında akademik, sosyal ve psikolojik yönden olumsuzluklar ortaya çıkardığı görülmektedir (Ongider, 2013). Özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynlerinin boşanmasına şahit olan çocuklar üzüntü, yalnızlık, akademik başarısızlık, toplumsal uyumsuzluklar, saldırganlık, itaatsizlik gibi duygu ve tepkiler gösterebilmektedir. Bu durum çocukların kişisel gelişimlerinin de sekteye uğramasına ve ilerleyen yıllarda topluma uyum sağlamakta zorluklar yaşamasına yol açmaktadır (Öngören, 2017). Aile bütünlüğünün bozulması kısa ve uzun dönemde çocuğa birçok yönden olumsuz duygular yaşatırken ailede verilen değerler eğitiminin de bozulmasına yol açabilir. Çocuğun boşanma sürecinde şahit olduğu olaylar model aldığı aile bireylerine dair görüşlerini değiştirebilir veya çocuğun edindiği değerler sarsılabilir. Bu durum her açıdan çocuğun kişilik ve karakter gelişimi etkileyecek bir olaydır.

Ebeveynlerin boşanmasının çocukların değer edinimleri üzerindeki etkileri merak edilen bir durumdur. Bu konu birçok alan uzmanı tarafından farklı değişkenlerle ele alınarak incelenmiş de değer düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Okul öncesi çocuklarının boşanmış ve boşanmamış ebeveynlere sahip olma durumuna göre kimi değer düzeyleri ve becerilerini karşılaştıran çalışmalar bulunmaktadır (Akkaya, 2022; Özsarı ve Güngör Aytaç, 2018; Şahin, 2020).

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*

DOI. 10.51460/baebd.1457778

Veriler Şahin (2020)'in çalışmasında öğretmenler aracılığıyla, Özsarı ve Güngör Aytar (2018)'in çalışmasında hem araştırmacı hem de öğretmen aracılığıyla ve Akkaya (2022)'nin çalışmasında veliler aracılığıyla toplanmıştır.

Veli görüşlerinden hareketle çalışmasını gerçekleştiren Akkaya (2022) çocukların sosyal ilişkileri ve iletişim becerileri üzerinde durmuştur. Buna göre ebeveyni boşanmamış çocuklar ebeveynleri boşanmış çocuklara göre olumlu sosyal davranış göstermekte, iletişim becerileri güçlü olmakta ve sosyal ortamlara daha çok dahil olmaktadır. Şahin (2020)'in çalışmasında paylaşma, dürüstlük, iş birliği, saygı ve sorumluluk değerlerine ilişkin boşanmamış ailelerden gelen okul öncesi çocuklarının ortalama puanlarının boşanmış aile çocuklarına göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Özsarı ve Güngör Aytar (2018)'in çalışmasında boşanmış aile çocuklarının sosyo-duygusal özellikler açısından ve sosyal değerler kazanımı yönünden iş birliği ve nezaket puanlarının boşanmamış aile çocuklarına göre daha düşük olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuç iş birliği alt boyutunda Şahin (2020)'in çalışma sonucuyla benzerlik gösterse de sevgi, saygı ve sorumluluk alt boyutlarında aile bütünlüğü açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Ergenlerle yapılmış olan bir çalışmada ebeveynleri boşanmış çocukların siber zorbalık ve sosyal dışlanma düzeylerinin anne babası birlikte olan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Gür, 2019). Ergenler üzerine yapılmış bir diğer çalışmada ise boşanmış ailelerden gelen ergenlerin hazcılığa daha fazla, muhafazakârlığa daha az önem verdiği görülmektedir (Rosnati, Barni ve Uglia, 2014). Bulut Serin ve Öztürk (2007) çalışmasında 9-13 yaş aralığındaki ailesi boşanmış ve boşanmamış çocukları ele alarak benlik saygısı ve kaygı düzeylerini karşılaştırmıştır. Çalışmada anne babası boşanan çocukların daha kaygılı olduğu görülürken benlik saygısı düzeylerinin de daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum boşanmanın çocukların psikolojisi üzerinde yarattığı olumsuz etkileri açıkça ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar birlikte düşünüldüğünde ebeveynleri boşanmış çocukların kaygılı olduğu ve sosyal ortamlarda zorbalık ve dışlanma ile karşılaştığı düşünülmektedir.

İncelenmiş olan çalışmaları göz önüne aldığımızda boşanmış ebeveyni olan çocukların küçük yaşlardan itibaren olumsuz durumlar ve kimi becerilerinde eksiklikler yaşadığını söylemek mümkündür. Bu durum ne yazık ki çocuğun ilerleyen yaşlarında da devam edebilmektedir. Fakat literatürde ilkökul öğrencilerinin boşanmış ebeveyn veya boşanmamış ebeveynine sahip olma durumuna göre değer düzeylerini karşılaştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. İlkokul aile ortamından sonra gerek sunduğu hayat bilgisi ve sosyal bilgiler gibi derslerle gerek barındırdığı sosyal çevreyle çocukların pek çok beceri ve değeri kazandığı, kazandığı değerleri pekiştirdiği bir dönem olmaktadır. Bu nedenle ilkökul dönemindeki çocukların ebeveynlerinin birlikte veya boşanmış olma durumuna göre değer düzeylerinin karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tüm bu görüşlerden hareketle çalışmada ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında alanyazın taraması göz önüne alınarak öğrencilerin değer düzeyleri üzerinde etkili olabileceği düşünülen cinsiyet, sınıf seviyesi, veli eğitim durumu, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı ve çocuğun kiminle yaşadığı değişkenleri belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin seçilmesinde alanyazında kimi çalışmaların kız öğrencilerin değer düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucunu elde etmesi (Sağlam ve Tunar, 2018; Sağlam ve Genç, 2015), kimi çalışmaların ise cinsiyete göre bir farklılık oluşmadığını

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*

DOI. 10.51460/baebd.1457778

belirtmesi (Özsarı ve Güngör Aytar, 2018; Tanrıverdi ve Erarslan, 2015) durumu etkili olmuştur. Farklı bir çalışmada öğrencilerin değer düzeylerinin yaş seviyesiyle birlikte arttığının görülmesi (Tanrıverdi ve Erarslan, 2015) sınıf seviyesi değişkeninin çalışmaya eklenmesini sağlamıştır. Aynı çalışmada aile sosyoekonomik düzeyiyle öğrencilerin değer düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Boşanan ebeveynlerin ekonomik zorluklar yaşayabileceği ve bu durumun çocuk üzerinde etkili olabileceği düşünülerek aile sosyoekonomik düzeyi değişkeni eklenmiştir. Veli eğitim durumu değişkenine ilişkin ebeveynlerin eğitiminin öğrencideki değer düzeyi üzerinde etkisi olduğunu belirten çalışmaların yanı sıra (Kapan ve Gökçe, 2016; Keskin, 2008; Sağlam ve Genç, 2015) etkisi olmadığını belirten çalışma da bulunmaktadır (Tanrıverdi ve Erarslan, 2015). Anne ve baba eğitim durumunun çocuklarına verecekleri değerler eğitimi üzerinde etkisinin olabileceği düşünülerek veli eğitimi durumu değişkeni ele alınmıştır. Değerler eğitiminin bağlı olduğu en büyük etkenlerden biri aile yapısıdır. Aile bütünlüğü ve çocuğun yaşadığı ortam karakter gelişimiyle birlikte akademik başarıyı da etkilemektedir (Yorulmaz, 2017). Bu nedenle çocuğun birlikte yaşadığı ebeveynin değer düzeyi üzerinde etkisi olabileceği düşünülerek değişkenler arasına eklenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin değer düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
2. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin sorumluluk alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
3. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin saygı alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
4. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin iş birliği alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
5. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin dürüstlük alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
6. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin dostluk/arkadaşlık alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
7. Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin paylaşım/eşitlik alt boyutunda değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
8. Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
9. Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin sınıf değişkenine göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
10. Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin veli eğitim durumuna göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
11. Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
12. Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?
13. Ebeveynleri boşanmış ilkökul seviyesi öğrencilerinin çocuğun kiminle yaşadığı değişkenine göre değer düzeyleri arasında fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama araştırması deseniyle yürütülmüştür. Tarama çalışmalarında belirlenen konuya ilişkin katılımcıların görüş, yetenek, ilgi veya tutumlarının belirlenmesi amaçlanır. Bununla birlikte tarama araştırmalarında büyük ve birçok farklı özelliğe sahip örneklem üzerinde çalışılır (Büyüköztürk, vd., 2020). Araştırma geniş bir örneklem üzerinde yürütüldüğünden ve boşanmış ebeveyn çocukları ile boşanmamış ebeveyn çocuklarının değer düzeyleri birçok değişkene bağlı olarak değerlendirildiğinden tarama deseni uygun görülmüştür.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde MEB'e bağlı ilkokullarda öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örnekleme ise ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış 219 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada 117 ebeveyni boşanmış öğrenciye, 102 ebeveyni boşanmamış öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın örnekleme ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu yöntemde çalışma grubu belirli kriterlere sahip kişiler, olgular veya durumlardan oluşabilmektedir. Böylece çalışmada belirlenen ölçütleri karşılayacak kişiler/durumlar örnekleme dahil edilir (Büyüköztürk, vd., 2020). Bu araştırmada da örneklem grubuna alınacak öğrenciler ebeveyni boşanmış olma ölçütüne göre seçilmiştir. Bu ölçüt karşısında muadil olarak cinsiyet ve aile sosyoekonomik durum veya aile öğrenim durumu yönüyle benzer olan ebeveyni boşanmamış öğrenciler de çalışma grubuna alınmıştır. Çalışmada veri çeşitliliğini sağlayabilmek adına İstanbul ilinin farklı sosyoekonomik bölgelerinde yer alan ilkokullara ulaşılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyet ve sınıf seviyesini gösteren bilgiler Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin cinsiyet ve sınıf seviyesi dağılımı

Değişken	Grup	N	%
Sınıf seviyesi	1. sınıf	41	19
	2. sınıf	46	21
	3. sınıf	71	32
	4. sınıf	61	28
Cinsiyet	Kız	116	53
	Erkek	103	47

Tablo 1'de görüldüğü üzere öğrencilerin çoğunluğu 3.sınıf seviyesinde (%32) yer almaktadır. Ayrıca kız öğrenciler (%53) erkek öğrencilerden (%47) fazladır. Buna rağmen sınıf seviyesinde ve cinsiyette gruplar arası dağılımlar birbirine yakındır.

Veri toplama araçları

Çalışmada Neslitürk ve Çeliköz (2015) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Değerler Ölçeği Öğretmen Formu kullanılmıştır. Ölçek saygı, sorumluluk, dürüstlük, iş birliği, paylaşım, dostluk/arkadaşlık alt boyutlarını içermektedir. Ölçek sorumluluk alt boyutunda 5, saygı alt boyutunda 5, iş birliği alt boyutunda 5, dürüstlük alt boyutunda 5, dostluk/arkadaşlık alt boyutunda 5 ve paylaşım alt boyutunda 5 olmak üzere toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler "Evet", "Bazen", "Hayır" şeklinde derecelendirilmiştir. Formun Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0.79; Bartlett's Sphericity testi X2 değeri 1.587, $p < 0.001$ olarak hesaplanmıştır. Testi yarılama yöntemine göre formun güvenilirlik katsayısı .86; Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kullanılabilmesi için ölçek sahibinden izin alınmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın verileri İstanbul ilinin 15 ilçesindeki 29 MEB'e bağlı devlet okulundan toplanmıştır. Verilerin evreni temsil edebilmesi ve veri çeşitliliğinin sağlanabilmesi için farklı sosyoekonomik bölgelerdeki okullardan veriler toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce XXX Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 16.01.2024 tarihli ve 711592 sayılı etik kurulu onayı ve MEB'den araştırma izni alınmıştır. Katılımcılara verilerin yalnızca bilimsel araştırmada kullanılacağı ve kimlik bilgilerinin gizli kalacağı konusunda bilgi verilmiştir. Verilerin toplanma aşamasında ilk olarak okulların müdürleriyle görüşülmüş daha sonra rehber öğretmenin yönlendirmesiyle ilgili sınıf öğretmenlerine ölçek ulaştırılmıştır. Sınıf öğretmenleri sınıflarında bulunan ebeveynleri boşanmış öğrenciler için ölçeği doldurmuş karşılaştırma yapılabilmesi için bu öğrencilerle cinsiyet ve aile sosyoekonomik durum veya aile eğitim durumu yönünden benzer öğrenciler seçerek onlar için de ölçeği doldurmuştur. Böylece 219 öğrencinin verisine ulaşılmıştır.

Veri analizinde SPSS istatistik programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde iki grubun değer düzeylerinin karşılaştırılmasında ilişkisiz örneklem için t testi kullanılmış ayrıca ortaya çıkan sonucun etki büyüklüğü hesaplanarak değerlendirilmeye eklenmiştir.

İkiden fazla grubun fark puanları arasında anlamlı farklılaşmaların olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA testi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla (PostHoc) testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler bulgular kısmında tablolaştırılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularından hareketle elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur.

Tablo 2.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,7618	0,23464	217	5,941	0,000
Anne baba ayrı	117	2,5182	0,36527			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,7618) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,5182) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=5,94$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve değer düzeyleri üzerinde anne ve babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.80$) sonuç büyük etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin sorumluluk alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	Ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,8549	0,26574	217	6,259	0,000
Anne baba ayrı	117	2,4940	0,55496			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin sorumluluk alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,8549) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,4940) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=6,25$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin sorumluluk alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve sorumluluk alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.84$) sonuç büyük etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin saygı alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,7627	0,31683	217	3,792	0,000
Anne baba ayrı	117	2,5641	0,45381			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin saygı alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,7627) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,5641) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=3,79$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin saygı alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve saygı alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.84$) sonuç büyük etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*
DOI. 10.51460/baebd.1457778

arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=3,79$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin saygı alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve saygı alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.51$) sonuç orta etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 5.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin iş birliği alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,7510	0,29442	217	4,491	0,000
Anne baba ayrı	117	2,5162	0,46922			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin iş birliği alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,7510) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,5162) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=4,49$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin iş birliği alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve iş birliği alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.61$) sonuç orta etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin dürüstlük alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,5549	0,36469	217	4,789	0,000
Anne baba ayrı	117	2,2991	0,41823			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin dürüstlük alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,5549) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,2991) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=4,78$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin dürüstlük alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve dürüstlük alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.65$) sonuç orta etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 7.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin dostluk/arkadaşlık alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,8667	0,22220	217	5,154	0,000
Anne baba ayrı	117	2,6462	0,39687			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin dostluk/arkadaşlık alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,8667) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,6462) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=5,15$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin dostluk/arkadaşlık alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve dostluk/arkadaşlık alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.70$) sonuç orta etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 8.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul seviyesi öğrencilerinin paylaşım/eşitlik alt boyutunda değer düzeyleri

Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Anne baba birlikte	102	2,7804	0,32152	217	3,977	0,000
Anne baba ayrı	117	2,5897	0,38761			

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin paylaşım/eşitlik alt boyutundaki değer düzeyleri ilişkisiz örneklem için t testi yapılarak karşılaştırılmış, anne babası birlikte olan öğrencilerin test puan ortalaması ile (2,7804) anne babası ayrı olan öğrencilerin test puan ortalaması (2,5897) arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t=3,97$, $p<.05$). Böylece anne babası birlikte olan öğrencilerin paylaşım/eşitlik alt boyutunda değer düzeyi puanının daha yüksek olduğu ve paylaşım/eşitlik alt boyutu üzerinde anne babanın birlikteliğinin fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ($d=0.54$) sonuç orta etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 9.

Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Gruplar	N	X	ss	sd	t	p
Ölçek geneli	Kız	116	2,7175	0,26885	217	4,115	0,000
	Erkek	103	2,5350	0,37231			
Sorumluluk	Kız	116	2,8121	0,33909	217	5,067	0,000
	Erkek	103	2,4932	0,55294			
Saygı	Kız	116	2,7448	0,33631	217	3,425	0,001
	Erkek	103	2,5573	0,45646			
İş birliği	Kız	116	2,7086	0,33299	217	3,156	0,002
	Erkek	103	2,5320	0,47325			

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*

DOI. 10.51460/baebd.1457778

Dürüstlük	Kız	116	2,4724	0,39333	217	2,072	0,039
	Erkek	103	2,3573	0,42900			
Dostluk/ arkadaşlık	Kız	116	2,8138	0,27879	217	2,953	0,004
	Erkek	103	2,6757	0,39518			
Paylaşım/ eşitlik	Kız	116	2,7534	0,30572	217	3,191	0,002
	Erkek	103	2,5942	0,41676			

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin değer düzeyleri cinsiyet değişkenine göre ilişkisiz örneklem için t testi kullanılarak karşılaştırılmış, ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda kız öğrencilerin puan ortalamasının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu ve puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Böylece ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda cinsiyetin kız öğrencilerin lehine fark yarattığı söylenebilir. Hesaplanan etki büyüklüğüne göre ölçek genelinde ($d=0.56$) ve sorumluluk alt boyutunda ($d=0.69$) sonuç orta etkiye; saygı ($d=0.46$), iş birliği ($d=0.43$), dürüstlük ($d=0.28$), dostluk/arkadaşlık ($d=0.40$), paylaşım/eşitlik ($d=0.43$) alt boyutlarında sonuç küçük etkiye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 10.

Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin sınıf değişkenine göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Ölçek geneli	Gruplar arası	0,041	3	0,014	0,121	0,948
	Gruplar içi	24,228	215	0,113		
	Toplam	24,269	218			
Sorumluluk	Gruplar arası	0,220	3	0,073	0,316	0,814
	Gruplar içi	49,736	215	0,231		
	Toplam	49,955	218			
Saygı	Gruplar arası	0,435	3	0,145	0,872	0,456
	Gruplar içi	35,743	215	0,166		
	Toplam	36,178	218			
İş birliği	Gruplar arası	0,245	3	0,082	0,474	0,701
	Gruplar içi	37,052	215	0,172		
	Toplam	37,297	218			
Dürüstlük	Gruplar arası	0,532	3	0,177	1,038	0,377
	Gruplar içi	36,755	215	0,171		
	Toplam	37,287	218			
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	0,074	3	0,025	0,206	0,892
	Gruplar içi	25,833	215	0,120		
	Toplam	25,907	218			
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	0,547	3	0,182	1,339	0,263
	Gruplar içi	29,302	215	0,136		
	Toplam	29,849	218			

Çalışma grubundaki ilkökul öğrencilerinin sınıf değişkenine göre değer düzeylerini karşılaştırmak için öğrencilerin puan ortalamaları ilişkisiz örneklemde tek yönlü varyans analizi

kullanılarak karşılaştırılmış ve sınıf seviyesi değişkeninin anlamlı farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 11.

Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ölçek geneli	Gruplar arası	1,528	3	0,509	4,815	0,003	İlkokul-Lise İlkokul-Üniversite
	Gruplar içi	22,741	215	0,106			
	Toplam	24,269	218				
Sorumluluk	Gruplar arası	1,201	3	0,400	1,765	0,155	
	Gruplar içi	48,755	215	0,227			
	Toplam	49,955	218				
Saygı	Gruplar arası	0,700	3	0,233	1,414	0,240	
	Gruplar içi	35,478	215	0,165			
	Toplam	36,178	218				
İş birliği	Gruplar arası	1,816	3	0,605	3,669	0,013	İlkokul-Lise İlkokul-Üniversite
	Gruplar içi	35,480	215	0,165			
	Toplam	37,297	218				
Dürüstlük	Gruplar arası	3,064	3	1,021	6,416	0,000	İlkokul-Lise İlkokul-Üniversite
	Gruplar içi	34,223	215	0,159			
	Toplam	37,287	218				
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	1,174	3	0,391	3,402	0,019	İlkokul-Üniversite
	Gruplar içi	24,733	215	0,115			
	Toplam	25,907	218				
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	2,266	3	0,755	5,889	0,001	İlkokul-Ortaokul İlkokul-Lise İlkokul-Üniversite
	Gruplar içi	27,583	215	0,128			
	Toplam	29,849	218				

Çalışma grubundaki ilkökul öğrencilerinin değer düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılabilmesi için ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi kullanılmış, ölçek genelinde ve iş birliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik alt boyutlarında en az iki eğitim durumu arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<.05$). Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre; ölçek genelinde ilkökul mezunu (2,4803)-lise mezunu (2,6392) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu annelerin lehine ve ilkökul mezunu (2,4803)-üniversite mezunu (2,7230) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu annelerin lehine; iş birliği alt boyutunda ilkökul mezunu (2,4500)-lise mezunu (2,6475) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu annelerin lehine ve ilkökul mezunu (2,4500)-üniversite mezunu (2,7049) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu annelerin lehine; dürüstlük alt boyutunda ilkökul mezunu (2,2091)-lise mezunu (2,4425) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu annelerin lehine ve ilkökul mezunu (2,2091)-üniversite mezunu (2,5508) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu annelerin lehine; dostluk/arkadaşlık alt boyutunda ilkökul mezunu (2,6091)-üniversite mezunu (2,8164) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu annelerin lehine; paylaşım/eşitlik alt boyutunda ilkökul mezunu (2,4909)-ortaokul

mezunu (2,7118) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında ortaokul mezunu annelerin lehine, ilkökul mezunu (2,4909)-lise mezunu (2,6875) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu annelerin lehine ve ilkökul mezunu (2,4909)-üniversite mezunu (2,7836) anneye sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu annelerin lehine anlamlı farklılık görülmüştür.

Tablo 12.

Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ölçek geneli	Gruplar arası	1,390	3	0,463	4,356	0,005	İlkokul- Üniversite
	Gruplar içi	22,879	215	0,106			
	Toplam	24,269	218				
Sorumluluk	Gruplar arası	0,803	3	0,268	1,170	0,322	
	Gruplar içi	49,153	215	0,229			
	Toplam	49,955	218				
Saygı	Gruplar arası	0,614	3	0,205	1,236	0,297	
	Gruplar içi	35,564	215	0,165			
	Toplam	36,178	218				
İş birliği	Gruplar arası	1,362	3	0,454	2,716	0,046	İlkokul- Üniversite
	Gruplar içi	35,935	215	0,167			
	Toplam	37,297	218				
Dürüstlük	Gruplar arası	4,174	3	1,391	9,033	0,000	İlkokul-Lise İlkokul- Üniversite Ortaokul- Üniversite
	Gruplar içi	33,113	215	0,154			
	Toplam	37,287	218				
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	1,129	3	0,376	3,265	0,022	İlkokul- Üniversite
	Gruplar içi	24,778	215	0,115			
	Toplam	25,907	218				
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	2,299	3	0,766	5,980	0,001	İlkokul-Lise İlkokul- Üniversite
	Gruplar içi	27,550	215	0,128			
	Toplam	29,849	218				

Çalışma grubundaki ilkökul öğrencilerinin değer düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılabilmesi için ilişkisiz örneklemlerde tek yönlü varyans analizi kullanılmış, ölçek genelinde ve iş birliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik alt boyutlarında en az iki eğitim durumu arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < .05$). Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre; ölçek genelinde ilkökul mezunu (2,5081)-üniversite mezunu (2,7516) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine; iş birliği alt boyutunda ilkökul mezunu (2,4919)-üniversite mezunu (2,7321) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine; dostluk/arkadaşlık alt boyutunda ilkökul mezunu (2,2108)-üniversite mezunu (2,6189) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine; dürüstlük alt boyutunda ilkökul mezunu (2,6595)-lise mezunu (2,7422) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu babaların lehine, ilkökul mezunu (2,6595)-üniversite mezunu (2,8642) babaya Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (2), 1422-1445.

sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine ve ortaokul mezunu (2,6923)-üniversite mezunu (2,8642) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine; paylaşım/eşitlik alt boyutunda ilkökul mezunu (2,4703)- lise mezunu (2,7089) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında lise mezunu babaların lehine ve ilkökul mezunu (2,4703)- üniversite mezunu (2,7849) babaya sahip öğrencilerin ortalamaları arasında üniversite mezunu babaların lehine anlamlı farklılık görülmüştür.

Tablo 13.

Çalışma grubundaki ilkökul seviyesi öğrencilerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Ölçek geneli	Gruplar arası	0,359	3	0,120	1,076	0,360
	Gruplar içi	23,910	215	0,111		
	Toplam	24,269	218			
Sorumluluk	Gruplar arası	1,493	3	0,498	2,208	0,088
	Gruplar içi	48,462	215	0,225		
	Toplam	49,955	218			
Saygı	Gruplar arası	0,189	3	0,063	0,377	0,770
	Gruplar içi	35,989	215	0,167		
	Toplam	36,178	218			
İş birliği	Gruplar arası	0,305	3	0,102	0,591	0,621
	Gruplar içi	36,992	215	0,172		
	Toplam	37,297	218			
Dürüstlük	Gruplar arası	0,809	3	0,270	1,589	0,193
	Gruplar içi	36,478	215	0,170		
	Toplam	37,287	218			
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	0,037	3	0,012	0,101	0,959
	Gruplar içi	25,871	215	0,120		
	Toplam	25,907	218			
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	0,531	3	0,177	1,298	0,276
	Gruplar içi	29,318	215	0,136		
	Toplam	29,849	218			

Çalışma grubundaki ilkökul öğrencilerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre değer düzeylerini karşılaştırmak için öğrencilerin puan ortalamaları ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve sosyoekonomik düzey değişkeninin anlamlı farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 14.

Çalışma grubundaki ilkokul seviyesi öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Ölçek geneli	Gruplar arası	0,643	4	0,161	1,455	0,217
	Gruplar içi	23,627	214	0,110		
	Toplam	24,269	218			
Sorumluluk	Gruplar arası	0,801	4	0,200	0,871	0,482
	Gruplar içi	49,155	214	0,230		
	Toplam	49,955	218			
Saygı	Gruplar arası	0,971	4	0,243	1,475	0,211
	Gruplar içi	35,207	214	0,165		
	Toplam	36,178	218			
İş birliği	Gruplar arası	0,990	4	0,248	1,459	0,216
	Gruplar içi	36,306	214	0,170		
	Toplam	37,297	218			
Dürüstlük	Gruplar arası	0,938	4	0,235	1,381	0,242
	Gruplar içi	36,349	214	0,170		
	Toplam	37,287	218			
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	0,483	4	0,121	1,017	0,400
	Gruplar içi	25,424	214	0,119		
	Toplam	25,907	218			
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	0,676	4	0,169	1,240	0,295
	Gruplar içi	29,173	214	0,136		
	Toplam	29,849	218			

Çalışma grubundaki ilkokul öğrencilerinin kardeş sayısı değişkenine göre değer düzeylerini karşılaştırmak için öğrencilerin test puan ortalamaları ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve kardeş sayısı değişkeninin anlamlı farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 15.

Ebeveynleri boşanmış ilkokul seviyesi öğrencilerinin çocuğun kiminle yaşadığı değişkenine göre değer düzeyleri

Alt boyutlar	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Ölçek geneli	Gruplar arası	0,333	2	0,166	1,211	0,302
	Gruplar içi	15,118	110	0,137		
	Toplam	15,451	112			
Sorumluluk	Gruplar arası	0,471	2	0,235	0,744	0,478
	Gruplar içi	34,794	110	0,316		
	Toplam	35,264	112			
Saygı	Gruplar arası	0,308	2	0,154	0,697	0,500
	Gruplar içi	24,265	110	0,221		
	Toplam	24,573	112			

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkokul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*

DOI. 10.51460/baedb.1457778

	Toplam	24,573	112			
İş birliği	Gruplar arası	0,212	2	0,106	0,468	0,627
	Gruplar içi	24,893	110	0,226		
	Toplam	25,104	112			
Dürüstlük	Gruplar arası	0,306	2	0,153	0,880	0,418
	Gruplar içi	19,137	110	0,174		
	Toplam	19,443	112			
Dostluk/ arkadaşlık	Gruplar arası	0,820	2	0,410	2,648	0,075
	Gruplar içi	17,021	110	0,155		
	Toplam	17,841	112			
Paylaşım/ eşitlik	Gruplar arası	0,191	2	0,095	0,589	0,557
	Gruplar içi	17,832	110	0,162		
	Toplam	18,023	112			

Ebeveynleri boşanmış ilkököl öğrencilerinin kiminle yaşadığı değişkenine göre değer düzeylerini karşılaştırmak için öğrencilerin test puan ortalamaları ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve çocuğun kiminle yaşadığı değişkeninin anlamlı farklılık yaratmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Değerler eğitiminin okulda çeşitli dersler içindeki kazanımlarla öğrencilere aktarılması amaçlanmaktadır. Fakat bu kazanımlardan önce değerlerin çocuklara aktarılmasında aile kurumu ön plana çıkmakta ve okula göre çocuğun hayatında daha önemli bir yerde konumlanmaktadır. Çocuğun değer yargılarının oluşmasında, doğruyu ve yanlış ayırt edebilmesinde ve davranışlarını şekillendirebilmesinde anne ve baba gözlemlenebilir ilk örnekleri sunmaktadır. Bu nedenle çocuk doğduğundan itibaren anne ve baba onun ilk rol modelleri olmaktadır (Hökeleli, 2011; Yorulmaz, 2017). Bu nedenle değerlerin kazandırılmasında aile bütünlüğünün korunması ve çocuğun anne babasıyla birlikte aynı ortamda yetişmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda artan boşanma sayıları (TÜİK, 2022) aile bütünlüğünün bozulması halinde değer kazanımlarının ne derece etkilendiğinin merak edilmesini sağlamıştır. Buradan hareketle yapılan bu çalışmada ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkököl öğrencilerinin değer düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkököl öğrencilerinin puan ortalamaları arasında ölçek genelinde, sorumluluk, saygı, iş birliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık ve paylaşım/eşitlik alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmüştür. Ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda ebeveynleri boşanmamış öğrencilerin ebeveynleri boşanmış öğrencilere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda ebeveynlerin boşanmasının öğrencilerin değer düzeyleri üstünde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan çalışmalarda da ebeveynleri boşanmış olan çocukların akademik ve sosyal yönden olumsuzluklar yaşadığı (Ongider, 2013), boşanma sürecine şahit olunması halinde çocuklarda olumsuz tepkiler ve davranışların gösterilmeye başlandığı (Öngören, 2017) ifade edilmektedir. Özsarı ve Güngör Aytaç (2018) okul öncesi dönemi çocuklarıyla yaptıkları benzer bir çalışmada boşanmış aile çocuklarının sosyo-duygusal gelişim, nezaket ve iş birliği puanlarının boşanmamış aile çocuklarından daha düşük

olduğu; sevgi, sorumluluk ve saygı yönünden ise bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Şahin (2020)'in okul öncesi dönemi çocuklarıyla yaptığı çalışmada ise arkadaşlık/paylaşım, dürüstlük, iş birliği, saygı ve sorumluluk değerlerine ilişkin puanların boşanmamış aileden gelen çocuklarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Şahin (2020)'nin çalışmasıyla benzer alt boyutları ele alan bu çalışmada da tüm alt boyutlarda boşanmamış aile çocuklarının puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akkaya (2022)'nin çalışmasında da boşanmanın çocukların sosyal ilişkilerinde ve arkadaşlık kurma becerilerinde etkili olduğunun görülmesi bu sonuçları desteklemektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç çalışma grubunda yer alan ilkökul öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre değer düzeyleri arasında bir farklılık olmasıdır. Bu sonuca göre çalışma grubunda yer alan kız öğrencilerin ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda değer düzeyi puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sağlam ve Tunar (2018)'in çalışmasında da ilkökul öğrencilerinin değer ve hoşgörü boyutunda kız öğrencilerinin lehine olacak şekilde bir farklılaşma olduğu görülürken benzer şekilde Sağlam ve Genç (2015)'in çalışması da sosyal bilgiler dersinde yer alan değerleri kazanım noktasında kız öğrencilerin lehine sonuçlar elde etmiştir. Ancak değer düzeyleri arasında cinsiyete göre bir farklılaşmanın olmadığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Özsarı ve Güngör Aytar, 2018; Tanrıverdi ve Erarslan, 2015). Bu durumun ele alınan çalışma grubuna ve katılımcıların yaş aralığına göre değişebileceği düşünülmektedir.

Çocukların değer kazanımlarını etkileyebilecek durumların başında aile ortamı gelmektedir. Aileyi oluşturan anne ve baba unsurunun eğitim düzeyinin de çocuklara kazandırılacak değerler boyutunda etkili olabileceği düşünülmüştür. Kaliteli bir ev içi öğrenim ortamının yaratılmasında anne ve babanın eğitim düzeyinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu durumu incelemek için anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu ile çalışma grubunda yer alan öğrencilerin değer düzeyleri karşılaştırılmıştır. Anne eğitim durumu ile öğrencilerin değer düzeyleri arasında ölçek genelinde ve iş birliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Genel olarak anne eğitim durumu arttıkça öğrencilerin değer düzeyi puanlarının arttığı fakat çoğunlukla ilkökul mezunu-lise mezunu ve ilkökul mezunu-üniversite mezunu annelerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu dikkat çekmektedir. Baba eğitim durumu ile öğrencilerin değer düzeyleri arasında da ölçek genelinde ve iş birliği, dürüstlük, dostluk/arkadaşlık, paylaşım/eşitlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu noktada anne ve baba eğitim durumu ile öğrencilerin değer düzeyleri arasında aynı boyutlarda ilişki olduğu elde edilen bir sonuçtur. Baba eğitim durumu arttıkça öğrencilerin de değer düzeyi puanları artmaktadır. Anne eğitim durumunda da olduğu gibi çoğunlukla ilkökul mezunu-lise mezunu ve ilkökul mezunu-üniversite mezunu babaların puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Sağlam ve Genç (2015)'in çalışmasında sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlerin kazanılma düzeylerinin anne baba eğitim durumu ile ilişkisine bakıldığında anne babanın eğitim düzeyi arttıkça saygı, hoşgörü, vatanseverlik, bağımsızlık gibi değer düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu noktada anne ve baba eğitim düzeyinin artmasıyla kimi değerlerin öğrenciye aktarılması arasında bir ilişki olduğu durumu desteklenmektedir. Tanrıverdi ve Erarslan (2015)'in çalışmasında farklı bir sonuç olarak anne ve baba eğitim durumunun değer düzeylerini etkilemediği sonucu bulunmuştur. Bu durum yapılan çalışma sonucuyla çelişmektedir. Kapan ve Gökçe (2016)'nin çalışmasında ise anne öğrenim düzeyi arttıkça öğrencide bilimsellik değerini kazanma düzeyinin; baba öğrenim düzeyi arttıkça öğrencide barış, adil olma, bilimsellik ve farklılıklara saygı değerlerini kazanma düzeyinin arttığı görülmüştür. Keskin (2008)'in çalışmasında da benzer bir sonuç

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*

DOI. 10.51460/baebd.1457778

olarak anne ve baba öğrenim düzeyi ile öğrencilerin değer puanlarının ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmış; anne ve baba öğrenim düzeyi yükseldikçe ölçek genelinde ve vatanseverlik, hoşgörü, tarihsel mirasa duyarlılık, dayanışma, doğal çevreye duyarlılık, yardımseverlik, misafirperverlik, adillik, sorumluluk alt boyutlarında değer düzeylerinin yükseldiği görülmüştür. Bu iki sonuç, yapılan çalışmada elde edilen anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencideki kimi değer düzeylerinin arttığı sonucu ile örtüşmektedir.

Değerlerin kazanılmasında ve anne babanın rol model alınmasında çocuğun her iki ebeveyniyle birlikte yaşaması önemli olmaktadır. Çocuğun anne ve babası dışında farklı bir yetişkinle büyümesi değer kazanımında farklı sonuçlar ortaya koyabilir veya kimi değer düzeylerinin düşük olmasına yol açabilir. Nitekim çalışmada ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin değer düzeyi puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat ebeveynleri boşanmış olan ve yalnızca annesi, yalnızca babası veya başka bir aile büyüğüyle yaşayan çocukların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu durumda çocuğun anne ve babasıyla birlikte yaşamasının değer düzeyi puanları açısından önemli olduğunu fakat yalnızca ebeveynlerden biriyle yaşamanın birbirleri arasında bir üstünlüğü olmadığını söylemek mümkündür. Toplumun en küçük yapıtaşlarından biri olan ailenin çocuklara değerleri aktarma noktasındaki önemi son derece büyüktür. Belirli bir yaşa kadar çocuğun neredeyse tüm eğitimi aile tarafından sağlanmaktadır. Bu durumda çocukların edindiği norm, değerler, karakter ve kişilik özelliklerinin temelini ailede atıldığını söylemek mümkündür (Balcı Arvas, 2020). Bir diğer yandan ailenin hem kendisi bir değeri oluşturmakta hem de aile değerlerin yaşatılacağı yeri oluşturmaktadır. Böylece aile toplum için kıymetli olan değerlerin aktarılmasında öncü olmaktadır. Aktardığı değerler ile aile, çocuğun oluşturacağı kişilik yapılarını da etkilemektedir. Değerler, bireylerin karakter ve erdem yapılarının temelini de etkilediği için ailede değerlerin kazanılması aile içindeki bireyler arasındaki uyumu da olumlu etkilemektedir (Doğan, 2023). Ailede verilecek olan değerler eğitiminin başarısı bir diğer yandan aile yapısına da bağlıdır. Özellikle aile bütünlüğünün sağlanmış olması çocuğun değer gelişimiyle birlikte karakter gelişimini ve akademik başarısını da etkileyebilmektedir. Çocuğun huzurlu hissettiği bir ortamda yetişmesi kazanımlarını olumlu pekiştirmektedir. Değer eğitiminde ebeveynlerin aynı tutumu sergilemesi ve birlikte hareket etmesi başarılı bir eğitim süreci için gerekli olmaktadır. Aksi halde çocuk model alma konusunda kafa karışıklığı yaşayabilir veya ebeveyne karşı güvensizlik hissedebilir (Yorulmaz, 2017). Tüm bunlar göz önüne alındığında aile yapısının ve bütünlüğünün değer, karakter ve kişilik kazanımındaki önemi ortaya çıkmaktadır.

Son olarak çalışma bulgularına göre sınıf düzeyi, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve kardeş sayısı ile öğrencilerin değer düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Tanrıverdi ve Erarslan (2015)'in çalışmasında öğrencilerin değer düzeylerinin yaş seviyesiyle birlikte arttığı fakat aile sosyoekonomik düzeyiyle bir ilişkisi olmadığı bulunmuş, bu durum sınıf düzeyiyle çelişirken aile sosyoekonomik düzeyiyle benzer bir sonuç ifade etmiştir. Sağlam ve Genç (2015)'in çalışmasında da ailedeki kişi sayısı ile değer düzeyleri arasında bir farklılık görülmemesi bu çalışmada elde edilen kardeş sayısının değer düzeyiyle ilişkili olmaması sonucunu desteklemektedir.

Öneriler

Bu çalışma ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada ebeveynleri boşanmış ilkökul öğrencilerinin değer Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (2), 1422-1445.*
DOI. 10.51460/baebd.1457778

düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonucun farklı yaş gruplarında da desteklenip desteklenmeyeceğini görmek amacıyla ortaokul, lise veya üniversite öğrencileriyle benzer çalışmalar yürütülebilir.

Çalışma İstanbul ilindeki MEB'e bağlı okullarda yürütülmüştür. Farklı illerde benzer çalışmalar ele alınabilir.

Araştırmada oluşturulan çalışma grubunda üvey ebeveyne sahip sınırlı sayıda öğrenci olduğu için bu değişken ile değer düzeyi arasındaki ilişki incelenememiştir. Üvey ebeveyne sahip öğrencilerle bir çalışma grubu oluşturularak bu değişkenin değer düzeyleri üzerindeki etkisi araştırılabilir. Üvey ebeveynle yaşayan bireyler ile öz anne babasıyla birlikte yaşayan bireyler arasındaki değer düzeyleri karşılaştırılabilir. Anne baba dışında bir aile bireyiyle birlikte yaşayan çocukların değer düzeylerine ilişkin incelemeler yapılabilir.

Tek ebeveynle yaşamının bireylerde değer düzeylerine olan etkisinin incelenmesi için daha büyük bir çalışma grubuyla benzer çalışmalar yürütülebilir.

Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış öğrencilerin sahip olduğu değer düzeylerini daha derinlemesine inceleyebilmek adına nitel çalışmalar yürütülebilir. Değer düzeylerine ilişkin farklılıklar ebeveyn ve öğretmen görüşlerine dayanarak incelenebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1422-1445.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1422-1445.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

Akbaşı, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9–27.

Akkaya, B. (2022). Ebeveyni boşanmış ve boşanmamış okul öncesi çocukların sosyal ilişkilerindeki iletişim becerilerinin ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 9(3), 1067–1103.

Balcı Arvas, F. (2020). Aile, değerler ve din: Teorik bir yaklaşım. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 199-233. <https://doi.org/10.32711/tiad.674658>.

Barnes, G. G. (1999). Divorce transitions: Identifying risk and promoting resilience for children and their parental relationships. *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(4), 425–441. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1999.tb00260.x>

Bulut Serin, N., & Öztürk, S. (2007). Anne-babası boşanmış 9–13 yaşlarındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne-babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt*, 8(2), 117–128.

Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, M. (2023). Ailede değerlerin inşasına psikolojik ve pedagojik yaklaşım: Sevgi, saygı, sabır, hoşgörü değerleri örneği. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 6(2), 541-565. <https://doi.org/10.52637/kiid.1327397>

Gür, E. (2019). *Boşanmış ve evli ebeveynlere sahip ergenlerin siber zorbalık sosyal dışlanma ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim*, (187), 138–145.

Kapan, E., & Gökçe, N. (2016). 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki değerleri kazanma durumlarının incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*(6), 84-105.

Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi.

MEB. (2018a). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara.

MEB. (2018b). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara.

Meydan, H. (2014). Okulda değer eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93–108.

Neslitürk, S., & Çeliköz, N. (2015). Okul öncesi değerler ölçeği aile ve öğretmen formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (24), 19-42. <https://doi.org/10.14582/DUZG>

Ongider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140. <https://doi.org/10.5455/cap.20130510>

Öngören, S. (2017). Boşanma ve boşanmanın erken çocukluk dönemi çocuklar üzerindeki etkileri. *The Journal of International Educational Science*, 4(13), 73–87. <https://doi.org/10.16991/inesjournal.1497>

Özsarı, E., & Güngör Aytar, A. (2018). Aileleri boşanmış ve boşanmamış okul öncesi dönem çocuklarının sosyal değerler kazanımı ve sosyoduygusal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi*, 41(2), 715–729.

Rosnati, R., Barni, D., & Uglia, D. (2014). Adolescents and parental separation or divorce: The protective role of values against transgressive behavior. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 140, 186–191. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.407>

Sağlam, E., & Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1708–1728.

Sağlam, H. İ. (2021). *Karakter ve değer eğitimi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Sağlam, H. İ., & Tunar, T. (2018). İlkokul öğrencilerinin aile birliğini önemseme ve hoşgörü eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 43(195), 119–136. <https://doi.org/10.15390/EB.2018.7432>

Başkan İşler, Z. ve Yorulmaz, B. (2024). Ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ilkökul öğrencilerinin değer düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (2), 1422-1445.

DOI. 10.51460/baebd.1457778

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (2), 1422-1445.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (2), 1422-1445.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Şahin, H. (2020). Comparison of value acquisitions of children of divorced and non-divorced parents. *Educational Research and Reviews, 15*(9), 587–596. <https://doi.org/10.5897/err2020.4032>

Tanrıverdi, H., & Erarslan, N. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ SBE Sosyal Bilimler Dergisi, (9)*, 9–23.

TÜİK. (2022). Evlenme ve boşanma istatistikleri. Retrieved from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2022-49437>

Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Yorulmaz, B. (2017). *Ailede değerler eğitimi*. İstanbul: Erkam Yayınları.